

Mutații lexico-semantice în lexicul românesc de origine germană. Abordare diacronică din prisma metodei statistice

Mihai CRUDU*
Marius MARICI**

Key-words: *lexical-semantic mutations, archaism, neologism, loan, linguistic investigation*

1. Preambul

Lexicul limbii române a cunoscut, în întreagă evoluția sa, numeroase influențe – directe sau indirecte – din alte limbi europene (franceză, italiană, rusă etc.), influențe datorate unor schimburi interculturale dense. Amprenta limbii germane asupra românei se poate întrezări în diferite etape ale limbii, variind de la termeni specializați până la cuvinte din vocabularul uzual. Bazându-se pe o cercetare empirică, studiul de față își propune să analizeze împrumuturile germane în diferite faze ale evoluției limbii române literare. Corpusul lingvistic supus investigației, numărând aproximativ 400 de lexeme¹, este extras din surse lexicografice și de specialitate (vezi *infra*, Bibliografie A.) și se constituie din două dimensiuni opuse, dar complementare, ale lexicului²: *archaisme* – ca fapte lingvistice aparținând vocabularului pasiv – și *neologisme* – ca elemente lexicale cu o largă circulație în limba actuală.

2. Receptarea germanității în spațiul lingvistic românesc

Raporturile popoarelor germanice cu comunitatea română³ își au originile încă din perioada Evului Mediu, atunci când ocuparea Transilvaniei de către unguri a facilitat și venirea sașilor aici (Cujbă 1999: 12). Contactele au continuat și chiar au căpătat amploare și în faza modernă a limbii române literare, adică în preajma secolului al XIX-lea. Deși în repetate rânduri s-au manifestat atitudini de opoziție

* Universitatea din București, România.

** Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

¹ Ne-am oprit atenția doar asupra acelor cuvinte cu etimologie pur germană. Cazurile de etimologie multiplă, printre care și germană, nu sunt discutate în acest context, întrucât ar depăși cu mult spațiul alocat unui studiu de mici proporții.

² Un punct comun celor două categorii îl reprezintă statutul lor de cuvinte învechite, respectiv noi, doar prin raportare la sincronie. Un arhaism nu poate fi considerat învechit decât în stadiul actual al limbii, întrucât în perioada în care el a intrat în limbă era perceput de vorbitori ca neologism. Prin urmare, ieșirea din uz, respectiv intrarea în uz a unui cuvânt face ca acesta să fie considerat arhaic sau neologic.

³ Pentru această scurtă incursiune în istoria relațiilor româno-germane am consultat cu precădere lucrarea Corneliu Cujbă, *Influența germană asupra vocabularului limbii române literare contemporane* (1999).

față de asimilarea elementului străin în limba română – un exemplu ilustrativ în acest sens fiind activitatea de conservare a valorilor limbii și culturii române din partea Școlii Ardelene – totuși amprenta limbii germane pe teritoriul țării noastre a rămas vizibilă

prin chemarea la catedrele școlilor moldovenești și muntenești a unui mare număr de învățați din Transilvania și trimiterea de tineri de la Iași și București la studii în Austria și Germania și prin traduceri din opere germane – manuale, lucrări de specialitate, beletristică (*ibidem* 20).

Nume ca Samuil Botezatu, Christian Flechtenmacher, August Treboniu Laurian, Traian Bratu au contribuit substanțial la promovarea limbii germane în spațiul Moldovei. În zona Munteniei, demni de a fi menționați în acest context sunt Gheorghe Lazăr, Simion Mândrescu, Konrad Richter. Transilvania a beneficiat cel mai mult de contactele cu cultura germană, ceea ce s-a concretizat prin înființarea unei Academii săsești la Sibiu (1844), prin diverse traduceri din medicină, agronomie și filozofie. Deși după cel de-al doilea război mondial românii au manifestat reticență față de poporul german, totuși urme al legăturilor româno-germane antebelice au rămas vizibile, printre altele și în limbă.

Numeroase calcuri lingvistice⁴ formate după model german, precum și neologisme⁵ au pătruns în limba română literară, îmbogățind domenii ca: filozofie, drept, istorie, geografie, științe naturale, științe economice, matematică, astronomie, pedagogie, psihologie, sociologie, politică, medicină, științe tehnice, agricultură și silvicultură, științe militare, arte și critică literară (*idem* cap. 5). Unele dintre cuvintele împrumutate din germană au pătruns doar temporar în limbă, fie fiind înlocuite ulterior de altele, fie dispărând total din uz. Ne referim aici în special la arhaisme precum: *boactâr* (< *Wächter*), *clavir* (< *Klavier*), *corfă* (< *Korb*), *stipendist* (< *Stipendist*), *șol* (< *Schale*), *șpațir* (< *Spaziergang*), *ștaier* (< *Steuer*), *tringhelt* (< *Trinkgeld*)⁶, a căror utilizare a fost actualizată prin termeni preluați din alte limbi⁷: *paznic*, *pian*, *coș*, *bursier*, *ceașcă*, *plimbare*, *impozit*, *bacșiș*. Tot în acest context trebuie amintite și așa-numitele *istorisme*⁸ pe care româna le-a preluat din germană: *băncuță* (< *Bankozettel*), *colonist* (< *Kolonist*), *comitat* (< *Komitat*), *crucer* (< *Kreuzer*), *finanț* (< *Finanz*), *finic* (< *Pfennig*), *frideric* (< *Friedrichs[dor]*), *herțeg* (< *Herzog*), *kronprinz* (< *Kronprinz*), *landgraf* (< *Landgraf*), *margraf* (< *Markgraf*).

⁴ Cf. *a între/rupe* < *unter/brechen*, *a de/șuruba* < *ab/schrauben*, *ano/timp* < *Jahres/zeit*, *bună/stare* < *Wohl/stand*.

⁵ Cf. *crah* < *Krach*, *glazură* < *Glaser*, *neumanism* < *Neohumanismus*, *rabat* < *Rabatt*.

⁶ Într-un studiu recent (Crudu 2012) am detaliat problema arhaismelor românești de origine germană, punând accentul pe transmiterea și adaptarea unor conținuturi noi din spațiul lingvistic germanofon. Am distins între arhaisme al căror sens a fost preluat total din germană (de ex.: *blanchetă* < *Blankett*, *finic* < *Pfennig*, *ștaier* < *Steuer*) și arhaisme preluate cu sens parțial (*firtă* < *Viertel*, *urlab* < *Urlaub*, *vecsel* < *Wechsel*). De menționat ar fi că majoritatea arhaismelor românești de origine germană denumesc monezi, funcții, comunități, unități de măsură, instrumente.

⁷ Din slavă, franceză, rusă, latină, turcă.

⁸ „[...] cuvinte și expresii care au dispărut din vocabular împreună cu noțiunile pe care le denumeau” (Hristea et al. 1984: 125).

În ceea ce privește neologismele de origine germană, acestea sunt mai numeroase în limba română, unele dintre ele intrând chiar în uzul curent⁹: *student* (< *Student*), *referat* (< *Referat*), *bancă* (< *Bank*), *a absolvi* (< *absolvieren*) s.a. Din acest motiv am distins între (1) *neologisme uzuale*¹⁰, care denumesc în general concepte și noțiuni comune mai multor domenii de cunoaștere, fiind în general accesibile vorbitorilor, și (2) *neologisme specializate*¹¹, a căror întrebuințare este redusă doar la contexte specifice (cu precădere tehnice și științifice). În corpusul analizat am întâlnit termeni din diverse domenii: chimie, medicină, fizică, biologie, geologie, istorie, politică etc.; exemple: *anarhism* (< *Anarchismus*), *anorganic* (< *anorganisch*), *biocatalizator* (< *Biokatalysator*), *biopolitică* (< *Biopolitik*), *caustobiolit* (< *Kaustobiolithe*), *chemosinteză* (< *Chemosynthese*), *decoct* (< *Dekokt*), *dischinizie* (< *Dyskinesie*), *disfuncție* (< *Dysfunktion*), *erzaț* (< *Ersatz*), *geotectonică* (< *Geotektonik*), *gnais* (< *Gneis*), *hidrant* (< *Hydrant*), *kaliu* (< *Kalium*), *loess* (< *Loess*), *ozalid* (< *Ozalid(papier)*), *reumatologie* (< *Rheumatologie*) etc.

O observație generală ce se poate face pe marginea inventarului de lexeme studiat este că româna a preluat din germană preponderent substantive concrete (91,6%), în vreme ce doar 5,9% din corpusul de neologisme sunt verbe și doar 2,5% adjective. Aceste date dovedesc tendința limbii române, pe de-o parte, de a împrumuta radicale care ulterior să poată fi derivate intern, iar, pe de altă, parte de a prelua conținuturi noi, fără a afecta structurile gramaticale fixe.

3. Cercetarea prezentă

Scopul acestei cercetări a fost să aflăm din punct de vedere empiric care este gradul de cunoaștere a cuvintelor arhaice, uzuale și specializate, în funcție de câteva variabile caracteristice respondenților. Mai exact, ne-am propus să aflăm: (1) dacă există diferențe statistice semnificative între frecvențele cunoașterii celor trei tipuri de cuvinte de origine germană, (2) dacă există diferențe statistice semnificative în ceea ce privește cunoașterea categoriilor de cuvinte de proveniență germană, în funcție de cele 5 variabile incluse în cercetare.

4. Metodă

4.1. Participanți

Cercetarea a fost realizată pe un lot de 50 de participanți, caracterizați, în funcție de datele demografice, în felul următor: 63% participanți de sex feminin și 37% de sex masculin; 60% până la 20 de ani și 40% peste 20 de ani; 56% dintre participanți au terminat doar gimnaziul, 38% doar liceul, iar 2% au fost absolvenți de studii superioare; 16% nu vorbesc nicio limbă străină, 24% vorbesc într-o anumită măsură o singură limbă străină, 44% 2 limbi străine, iar 16% cunosc 3 limbi străine; 98% dintre respondenți sunt de naționalitate română, iar pentru toți participanții limba maternă este româna. 98% din părinții și bunicii (atât din partea mamei cât și din partea tatălui) respondenților vorbesc româna ca limbă maternă;

⁹ Desigur, multe din neologismele pe care româna le-a preluat din germană au devenit *internaționalisme*, prin intrarea lor în uzul mai multor limbi indo-europene.

¹⁰ 106 în corpusul nostru.

¹¹ 215 în corpusul nostru.

96% din părinții și bunicii (din partea mamei sau a tatălui) respondenților sunt de naționalitate română.

4.2. Instrumente

În realizarea acestei cercetări s-a folosit chestionarul, iar itemii au fost creați de autorii cercetării special pentru această investigație sub forma întrebărilor. Pentru operaționalizarea cunoașterii celor trei categorii de cuvinte (arhaisme, cuvinte specializate și cuvinte din vocabularul de bază de origine germană), s-au întocmit liste reprezentative pentru totalitatea cuvintelor din respectiva categorie, prin extragerea la întâmplare a unui număr de 35 de cuvinte pentru fiecare clasă. Astfel, s-au obținut trei scale care măsoară *cunoașterea cuvintelor arhaice de proveniență germană*, *cunoașterea cuvintelor neologice de proveniență germană* și *cunoașterea cuvintelor din vocabularul de bază de proveniență germană*. Scorarea s-a realizat astfel: indicarea unui sinonim, explicarea sau descrierea corectă pentru cuvântul prezentat a primit 1, iar eșecul 0. Suma tuturor scorurilor de 1 a condus la obținerea unui scor cumulat total. *Sexul participanților* a fost măsurat printr-o singură întrebare, iar codarea răspunsurilor s-a făcut cu 1 pentru masculin și 2 pentru feminin. *Vârsta participanților* a fost măsurată printr-o singură întrebare la care participanții au indicat anii împliniți. Ca urmare a unei prelucrări ulterioare, am transformat datele brute într-o nouă variabilă cu două niveluri: participanți cu vârsta de până la 20 de ani (codat 1) și participanți cu vârsta de peste 20 de ani (codat 2). *Educația participanților* a fost măsurată printr-o singură întrebare prin care se cerea indicarea ultimului nivel de studii finalizat, respectiv început și nefinalizat. Printr-o prelucrare ulterioară, am creat o nouă variabilă cu trei niveluri: liceu terminat, facultate terminată, studii postuniversitare terminate. Variabilele „*cunoașterea limbii germane*”, „*cunoașterea limbii engleze*”, „*cunoașterea limbii ruse*” și „*cunoașterea limbii franceze*” au fost măsurate printr-o singură întrebare dihotomică în care li se cerea participanților să indice dacă știu (codat cu 1) sau nu (codat cu 0) fiecare limbă în parte. *Existența unui contact cu cultura germană* a fost măsurată printr-o singură întrebare, în care li se cerea respondenților să indice în ce măsură au avut un contact cu cultura germană, pe o scară de la 0 (lipsa contactului) la 2 (contact mare).

5. Rezultate

5.1. Strategia de analiză statistică

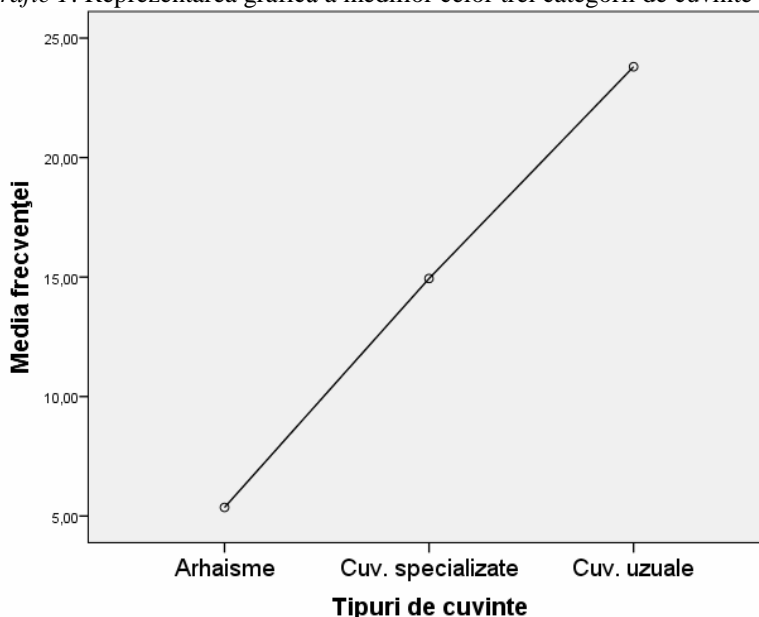
Analiza cantitativă a datelor s-a făcut folosindu-se SPSS, un soft specializat, folosit la scară largă în cercetarea științifică la nivel internațional.

5.2. Rezultatele propriu-zise

În primul rând, testul One-Way ANOVA a fost folosit pentru a testa diferențele privind cunoașterea celor trei categorii de cuvinte: arhaisme, cuvinte specializate și cuvinte din vocabularul uzual. Frecvența cunoașterii lexemelor a fost semnificativ diferită de-a lungul celor trei grupe analizate: $F(2, 147) = 132.658, p = .000$. Compararea prin testul post-hoc Tukey a celor trei clase a indicat că frecvența cunoașterii arhaismelor ($M = 5.36, SD = 5.53$) diferă semnificativ de frecvența cunoașterii cuvintelor specializate ($M = 14.94, SD = 6.01$), $p = 0.000$, mărimea efectului fiind mare $d = -1.65$, frecvența cunoașterii arhaismelor ($M = 5.36, SD =$

5.53) diferă semnificativ de frecvența cunoașterii cuvintelor uzuale ($M = 23.80$, $SD = 5.43$), $p = 0.000$, mărimea efectului fiind mare, $d = -3.36$, iar frecvența cunoașterii cuvintelor specializate ($M = 14.94$, $SD = 6.01$) diferă semnificativ de frecvența cunoașterii cuvintelor uzuale ($M = 23.80$, $SD = 5.43$), $p = 0.000$, mărimea efectului fiind, din nou, mare, $d = -1.54$.

Grafic 1: Reprezentarea grafică a mediilor celor trei categorii de cuvinte

În al doilea rând, am verificat dacă există vreo diferență semnificativă între nivelurile variabilelor „sexul participanților”, „vârsta”, „educația”, „numărul de limbi vorbite” sau „existența vreunui contact cu cultura germană”, privind frecvența cunoașterii celor trei grupe de cuvinte.

Prin urmare, în cazul variabilei „sexul participanților”, testul t pentru eșantioane independente a arătat că există diferențe semnificative doar între participanții de sex masculin și cei de sex feminin în condiția cunoașterii arhaismelor: $t(47.718) = -2.128$, $p = .039$. Aceasta înseamnă că participanții de sex feminin au raportat cu o frecvență mai mare cunoașterea arhaismelor ($M = 6.00$, $SD = 6.23$) decât participanții de sex masculin ($M = 3.54$, $SD = 1.94$). Ținând cont și de vârsta participanților, analiza a arătat că această diferență se manifestă doar în cazul participanților de până la 20 de ani: $t(26.46) = -2.379$, $p = .025$. Participanții de sex feminin au raportat o frecvență mai mare a cunoașterii arhaismelor ($M = 6.62$, $SD = 7.14$) decât participanții de sex masculin ($M = 3.00$, $SD = 1.10$).

În cazul variabilei „vârsta participanților”, nu am înregistrat diferențe semnificative între cele două niveluri, și anume participanți sub 20 de ani și participanți peste 20 de ani privind cunoașterea arhaismelor, cuvintelor specializate sau a cuvintelor uzuale.

În cazul variabilei „educația participanților”, am avut date doar pentru compararea nivelurilor „gimnaziu terminat” și „liceu terminat”. Analiza statistică a indicat că nu există diferențe semnificative între cele două niveluri.

One-Way ANOVA a indicat că există un efect al variabilei „existența unui contact cu cultura germană” asupra frecvenței cunoașterii arhaismelor: $F(2, 47) = 3.786$, $p = .030$. Testul Post Hoc a indicat diferențe semnificative doar între participanții care nu au avut deloc contact și cei care au avut un contact mare cu cultura germană: $M(\text{dif}) = -5.975$, $p = .016$, ceea ce înseamnă că participanții cu un contact ridicat cu cultura germană au raportat o frecvență semnificativ mai mare a cunoașterii arhaismelor comparativ cu participanții care nu au avut nici un contact. Introducerea în aceeași analiză a variabilei „sexul participanților” a indicat că de fapt diferența dintre participanții care nu au avut deloc contact și cei care au avut un contact mare cu cultura germană este doar în condiția „sex feminin” al participanților: $M(\text{dif}) = -7.83$, $p = .015$.

În cele din urmă, am testat în ce măsură cunoașterea sau lipsa cunoașterii unei limbi străine înseamnă o frecvență mai mare sau mai mică a înțelegerii celor trei categorii lexicale. Am luat în calcul cunoașterea limbii germane, cunoașterea limbii engleze, cunoașterea limbii ruse și cunoașterea limbii franceze. Am găsit că există diferențe semnificative între participanții care cunosc limba franceză ($M = 21.12$, $SD = 7.59$) și cei care nu o cunosc ($M = 13.76$, $SD = 4.94$) privind cunoașterea cuvintelor specializate $t(48) = 3.529$, $p = .001$. De asemenea, există diferențe semnificative statistic între participanții care cunosc limba franceză ($M = 28.63$, $SD = 4.17$) și cei care nu o cunosc ($M = 22.88$, $SD = 5.18$) privind cunoașterea cuvintelor uzuale $t(48) = 2.951$, $p = .005$. Introducerea în analiză a variabilei „sexul participanților” a indicat că de fapt aceste diferențe semnificative au loc în condiția „sex feminin”. Altfel spus, participanții de sex feminin care cunosc limba franceză au raportat o frecvență mai mare a cunoașterii cuvintelor specializate și uzuale de origine germană, comparativ cu participanții de sex feminin care nu cunosc deloc limba franceză. În rest, indiferent de combinațiile testate, nu s-au găsit diferențe semnificative statistic.

6. Discuții

Scopul acestei cercetări a fost de a supune analizei statistice cunoașterea a trei categorii de cuvinte: arhaisme, cuvinte specializate și cuvinte uzuale de origine germană. Interesul nostru a fost să testăm mai întâi dacă există diferențe semnificative între categoriile arhaismelor, cuvintelor specializate și a cuvintelor uzuale românești, dar de origine germană, iar apoi să aflăm dacă cele cinci variabile incluse în această cercetare au vreun efect asupra acestor categorii de cuvinte.

Mai întâi, cercetarea a arătat că înțelegerea sensului cuvintelor arhaice românești de origine germană diferă semnificativ de cunoașterea cuvintelor specializate și de cele uzuale, iar cunoașterea cuvintelor specializate diferă semnificativ de cunoașterea cuvintelor uzuale, mărimea efectului fiind, în toate situațiile, mare. Arhaismele sunt cel mai puțin cunoscute, în vreme ce cuvintele uzuale sunt cel mai mult cunoscute. Aceste rezultate sunt previzibile, deoarece cuvintele uzuale sunt folosite în vorbirea zilnică, iar probabilitatea apariției lor în conversație este cea mai mare. Cuvintele arhaice se plasează pe axa temporală,

folosirea lor în schimbul verbal zilnic sau în comunicarea scrisă nemaifiind actuală. Ele se pot regăsi în anumite scrieri de factură literară, de exemplu (dar nu exclusiv), iar în cazul arhaismelor lexicale, acestea pot să nu mai apară deloc în uz, însă pot fi ținute „în viață” de anumite ritualuri, obiceiuri, povestiri (Wikipedia contributors. „Archaism”). Cunoașterea unităților lexicale arhaice depinde, în general, de gradul de expunere la surse care conțin astfel de cuvinte. Însă, din cercetarea noastră, știm că a cunoaște sensul cuvintelor înseamnă expunere, iar expunerea a fost de aproximativ trei ori mai mică decât în cazul cuvintelor specializate și de aproximativ cinci ori mai mică decât în cazul cuvintelor uzuale.

În al doilea rând, participanții de sex feminin au indicat o frecvență mai mare a cunoașterii arhaismelor decât cei de sex masculin, și doar în condiția vârstei de până la 20 de ani. Cu alte cuvinte, fetele de până la 20 de ani cunosc semnificativ mai multe arhaisme de origine germană comparativ cu băieții de aceeași vârstă; însă nu s-au găsit diferențe semnificative în nici o altă combinație a nivelurilor variabilelor „sexul participanților” și „vârsta participanților”. Există dovezi științifice care atestă performanța mai mare a sexului feminin comparativ cu cel masculin în ceea ce privește folosirea unei limbi. Știm că sexul feminin are o abilitate verbală superioară bărbaților (Maccoby/Jacklin 1974). Fetele înregistrează o performanță mai bună la citit comparativ cu băieții (Wagemaker 1996). Femeile fac mai puține greșeli fonologice și de procesare lexicală (Taha 2006). Această performanță lingvistică superioară a femeilor se materializează la școală, de exemplu, printr-o medie mai mare a notelor obținute (Norrelegen/Lacerda et al. 2001). În general, diferențele dintre bărbați și femei privind performanțele verbale sunt atribuite morfologiei creierului, și anume specializării emisferelor acestuia (Coney 2002). Însă cum interpretăm faptul că participanții de sex feminin cunosc mai multe arhaisme decât cei de sex masculin și nu mai multe cuvinte specializate sau uzuale? Putem lansa câteva ipoteze: (1) *Cunoașterea mai multor arhaisme este dată de interesele diferite ale femeilor în comparație cu bărbații*. Liu/Mihalcea (2007) au găsit că există diferențe între bărbați și femei privind preferința pentru anumite tipuri de cuvinte. De exemplu, femeile scriu mai mult despre evenimente recente, discută mai mult despre dulciuri și despre culori pe care le descriu în nuanțe. Prin urmare, femeile au un corpus lexical mult mai mare decât bărbații privind culorile și nuanțele. Ele se descriu mai mult în termeni care denumesc stări afective fie fericite, fie triste în comparație cu bărbații, care se declară neutri afectiv. Femeile folosesc limbajul pentru a dezvolta și a menține relațiile și pentru a dobândi apropierea, intimitatea (Climate 1997). Aceasta a dus la ideea că femeile folosesc mai mult limbajul uzual, ipoteză infirmată în cercetarea noastră – participantele de sex feminin care vorbesc limba franceză cunosc semnificația mai multor cuvinte uzuale decât cele care nu vorbesc limba franceză. Ele codifică și decodifică un limbaj al relației și al intimității, însă bărbații vorbesc și aud un limbaj al statusului și al independenței (Tannen 1990). Potrivit lui Jespersen (1922), femeile au un vocabular mai restrâns în comparație cu cel al bărbaților. Vocabularul bărbaților conține mai multe cuvinte tehnice, științifice și un limbaj mult mai variat, ipoteză infirmată în cercetarea noastră. Așadar, o frecvență mai mare a cunoașterii arhaismelor poate fi rezultatul randomizării listelor de categorii de cuvinte. O parte din cuvinte pot fi mai degrabă preferate de femei decât de bărbați, deoarece

interesele sunt diferite. (2) Cu toate că nu am găsit diferențe semnificative între sexe privind nivelul educației, putem specula că cel mai probabil *fetele citesc mai multă literatură școlară sau de plăcere*, ceea ce le expune la contactul mai frecvent cu termenii arhaici. Și aceasta, în contextul în care, faptul că fetele citesc mai mult comparativ cu băieții, se întâmplă la o vârstă școlară. Într-o cercetare realizată în 30 de țări din lume, s-a arătat că un număr mai mare de fete comparativ cu băieții citesc de plăcere mai mult de 30 de minute pe zi (Hirsch, 2000). Aceste ipoteze necesită investigații empirice viitoare.

În al treilea rând, participanții care au avut un contact mare cu cultura germană au raportat o cunoaștere semnificativ mai mare a arhaismelor comparativ cu cei care nu au avut deloc contact cu această cultură, doar în condiția „sex feminin”, dar nu și în cazul cuvintelor specializate sau a cuvintelor uzuale. Aceasta înseamnă că participanții de sex feminin care au avut un contact mare cu cultura germană cunosc semnificativ mai multe cuvinte arhaice decât participanții de sex feminin care nu au avut deloc un astfel de contact. Această diferență semnificativă nu am găsit-o în cazul participanților de sex masculin și în nici o altă combinație testată. Contactul cu cultura germană a ajutat la înțelegerea semnificației unor cuvinte care există în limba română.

În cele din urmă, participanții de sex feminin care cunosc limba franceză cunosc semnificativ mai multe cuvinte specializate și uzuale decât participanții de sex feminin care nu vorbesc deloc această limbă. Acest fenomen se poate explica pornind de la contactele istorico-lingvistice dintre comunitățile germană și franceză. Evenimentele istorice care au avut loc începând cu secolul al XV-lea (războiul de 30 de ani, reforma) și în care erau implicate atât Germania, cât și Franța, au determinat un schimb lexical fructuos între cele două popoare, aducând – de ambele părți – atât cuvinte uzuale, cât și cuvinte specializate noi (în speță din limbajul militar) (Niklas-Salminen 1997: 51).

7. Considerații finale

Prin această cercetare am investigat frecvența cunoașterii a trei categorii de cuvinte – arhaisme, cuvinte specializate și cuvinte uzuale românești de origine germană – pe un lot de participanți de naționalitate română, precum și influența a cinci variabile asupra cunoașterii acestor categorii de cuvinte.

Cercetarea prezentă nu este lipsită de limite. În primul rând, accesul la participanți s-a făcut aleatoriu și nu pe baza unei randomizări, care ar fi permis extragerea unui eșantion reprezentativ. În al doilea rând, existența unui lot relativ restrâns de participanți este o altă limită a cercetării.

Studiile viitoare ar trebui să continue investigația, supunând analizei frecvența cunoașterii diferitelor tipuri de cuvinte românești împrumutate din germană, preferate de sexul feminin și de cel masculin. De asemenea, cercetarea noastră a indicat că participanții care vorbesc limba franceză cunosc mult mai multe cuvinte neologice și din vocabularul uzual decât participanții de sex feminin care nu cunosc limba franceză. Ipotezele lansate de noi necesită investigații suplimentare.

Bibliografie

a. Dicționare de specialitate

- Bulgăr, Constantinescu-Dobridor 2002: Gheorghe Bulgăr, Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme* vol. I, II, București, Editura Saeculum Vizual.
- Busuioc 2007: Monica-Mihaela Busuioc, *Dicționar de arhaisme*, București, Editura All Educațional.
- Ciorănescu 2002: Alexandru Ciorănescu, *Dicționar etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum I.O.
- Coteanu 1975: Ion Coteanu (coord.), *Dicționarul explicativ al limbii române*, Institutul de Lingvistică, București, Editura Academiei.
- DHW ⁴2007 = Duden. Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache, Band 7, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, Dudenverlag.
- Lewandowski ⁶1994: Theodor Lewandowski, *Linguistisches Wörterbuch, Bände 1, 2, 3*, Heidelberg, Wiesbaden, Verlag Quelle & Meyer.
- Marcu 2000: Florin Marcu, *Dicționar uzual de neologisme*, București, Editura Saeculum I.O.
- Murariu 2008: Ioan Murariu, *8 500 de termeni istorici și arhaisme*, Bacău, Editura EduSoft.

b. Literatură de specialitate

- Arvinte 1971: Vasile Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten*, Berlin, Akademie-Verlag.
- Climate 1997: C. Climate, *Men and women talking: The differential use of speech and language by gender* (<http://www.google.../differentiallanguage.html+pronoun+use+men+women+differences&hl=e> – consultat pe 11 sept. 2012).
- Coney 2002: J. Coney, *Lateral Asymmetry in Phonological Processing: Relating Behavioral Measures to Neuroimaged Structures*, „Brain and Language”, 80, 355–365.
- Cujbă 1999: Cornelia Cujbă, *Influența germană asupra vocabularului limbii române literare contemporane*, București, Editura Paideia.
- Crudu 2012: Mihai Crudu, *Zu den rumänischen Archaismen deutschen Ursprungs: semantische Überlieferung* (în curs de apariție).
- Frățilă 2000: Vasile Frățilă, *Etimologii. Istoria unor cuvinte*, Etimologica, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Hirsch 2000: Donald Hirsch, *Girls read more than boys*, OECD Directorate for Employment, Labour and Social Affairs (http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/653/Girls_read_more_than_boys.html – consultat pe 11 sept. 2012).
- Hristea et al. ³1984: Theodor Hristea et al., *Sinteze de limba română*, București, Editura Albatros.
- Jespersen 1922: Otto Jespersen, *Language: Its Nature, Development and Origin*, London, Allen and Unwin, Ltd.
- Liu/Mihalcea 2007: Hugo Liu, Rada Mihalcea, *Lexical Differences* (pt 2 of 2) (<http://differenceblog.livejournal.com/79128.html> – consultat pe 11 sept. 2012).
- Maccoby/Jacklin 1974: Eleanor D. Maccoby, Carol Jacklin, *The psychology of sex differences*, Standord, CA, Standford University Press.
- Niklas-Salminen 1997: Aino Niklas-Salminen, *La lexicologie*, Paris, Armand Collin/Masson.
- Norrelegen/Lacerda et al. 2001: F. Norrelegen, F. Lacerda, H. Forssberg, *Temporal resolution of auditory perception in relation to perception, memory and language skills in typical children*, „Journal of Learning Disabilities”, 34, 359–369.

- Purdela Sitaru/Vasiluță 2002: Maria Purdela Sitaru, Livia Vasiluță, *Cercetări etimologice (Cu referire specială la împrumuturile de origine germană din limba română)*, Etymologica, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Taha 2006: Haitham Taha, *Females' superiority on phonological and lexical processing*, „The reading Matrix”, 6(2) (<http://www.readingmatrix.com/articles/taha/article.pdf> – consultat pe 11 sept. 2012).
- Tannen 1990: Deborah Tannen, *You just don't understand: Women and men in conversation*, New York, William Morrow.
- Wagemaker 1996: H. Wagemaker (ed.), *Are girls better readers? Gender differences in reading literacy in 32 countries*, The Hague, IEA.
- (Wikipedia contributors) “Archaism”, *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, 3 aug. 2012, 9 sept. 2012.

Lexical-Semantic Mutations in the Romanian Vocabulary of German Origin. Diachronic Approach in Terms of Statistical Research

Based on an empirical research, this study aims to analyse the German loans in different stages of the Romanian language evolution. The investigated corpus contains two different but complementary dimensions of vocabulary: *archaisms* – as linguistic entities belonging to the passive vocabulary – and *neologisms* – as lexical elements, widely circulated in the synchrony. Firstly, we will analyse the lexical-semantic mutations that occurred as a result of the loaning process between German and Romanian languages. Secondly, we will present an empirical study in terms of statistical method, performed on respondents of different ages from Suceava. The considered variables (age, sex, birth place, level of culture, studies, etc.), and its interpretation will facilitate the setting of concrete statistics regarding the accessibility of archaisms and neologisms of German origin for the Romanian speakers.